

José Antonio Noguera

Ingrés Mínim Vital (I): una oportunitat guanyada

Llei d'Engel, juny 11, 2020.

L'Ingrés Mínim Vital (IMV) ja està al BOE. Després de diverses dècades en què experts, organitzacions socials, sindicats, professionals i organismes internacionals hagin reclamat, lluitat i presentat propostes perquè Espanya deixés de ser una excepció entre els països de la UE, tots aquests esforços han fructificat en una prestació no contributiva a la Seguretat Social. S'estima que gairebé un milió de llars i més de dos milions de persones de les capes més desfavorides de la societat es veuran beneficiades per aquesta mesura. Encara que òbviament, l'IMV no arribarà a totes les famílies que estan sota el llindar de la pobresa monetària (60% de la renda mitjana equivalent), sí que tindrà un impacte significatiu en la reducció de la pobresa extrema i sobretot, de la intensitat de la pobresa que pateixen les llars que el rebran. Només per això ja val la pena.

Contràriament al que proclamen insistentment alguns articulistes i opinadors, l'IMV és un clar exemple d'oportunitat guanyada. Guanyada contra vent i marea, en el més improbable i advers dels contextos, i aprofitant fins l'última de les esclertes que la complicadíssima correlació de forces polítiques, institucionals i socials ha permès. Guanyada en la direcció d'una major cobertura de la protecció social, d'una major protecció de la infància de les llars més desfavorides, d'obrir la porta a la complementació amb altres rendes i prestacions, de prioritzar, per una vegada, als que realment estan pitjor.

Creguin-me: fa només un any o dos, pràcticament ningú hagués apostat per veure avui al BOE el que s'acaba d'aprovar. La gestió de les expectatives però, és un assumpte complex, ple de biaixos i autoengany: quan de sobte els esforços encertats d'alguns aconseguen obrir una finestra d'oportunitat i aprofitar-la per empènyer *l'espai del possible* endavant, llavors les expectatives d'altres es desapareixen, un fet que els pot portar a la temptació de qualificar de fracassos o "oportunitats perdudes" els èxits que uns mesos abans donaven per improbables. Com en tants camps de la vida, hi ha qui s'arremanga en el fang, creant oportunitats i aprofitant-les en la mesura del possible, hi ha qui creu que pot fer-se de millor manera i baixen al fang a ajudar amb innovacions; i n'hi ha que asseguts, des de fora, miren amb mànigues impol·lutes, cridant que res s'aconsegueix així, i, quan s'aconsegueix, queixant-se del poc i dolent que s'ha aconseguit. Són maneres diferents de lluitar per una societat millor.

Contra pronòstic, amb l'IMV l'oportunitat que s'ha guanyat. S'ha guanyat precisament perquè molts, en molts llocs, no s'han instal·lat en el tot o res, han apostat per allò probable i han empès fins als límits del possible; han fet renúncies i han negociat compromisos a canvi de millorar les condicions materials de vida dels més desfavorits. Com vaig argumentar [aquí](#), aquesta aposta estratègica per una nova prestació amb els trets de l'IMV s'ha demostrat correcta. L'imprevisible i sorprenent triomf de la moció de censura que va desbancar el PP del Govern, la fermesa de UP un any després, exigint l'entrada al nou Govern fins i tot a el preu d'una repetició electoral (que finalment la va fer possible), les negociacions dins del mateix Govern per distribuir àrees i per dissenyar l'IMV en temps rècord (cal recordar que l'acord de govern només comprometia a començar a implementar durant la legislatura), el haver-ho fet a més, enmig de la major crisi sanitària i econòmica

global des de la Segona Guerra Mundial ... veure tot això com una “oportunitat perduda” sembla material de primera per aplicar la teoria dels biaixos cognitius de Kahneman.

Des d'un punt de vista institucional, l'IMV es configura com una prestació de la Seguretat Social, la qual cosa té la seva importància: li dóna un blindatge constitucional sòlid i ho fa robust en termes polítics, augmentant el cost que tindria la seva derogació per un govern de signe oposat. De fet a la seva tramitació parlamentària l'IMV ha obtingut suports addicionals des de l'oposició. Estaríem davant d'una dinàmica d'aprofitament de la “força civilitzadora de la hipocresia” de la qual parlava Jon Elster que ja hem vist en altres ocasions en aquest terreny, com per exemple en l'aprovació per unanimitat de la llei de renda garantida de Ciutadania al Parlament de Catalunya.

Des del punt de vista de la negociació interna al Govern (no oblidem que es tracta d'un Govern de coalició amb un soci minoritari que ha pressionat fort en aquest tema), l'IMV ha estat també una oportunitat guanyada. S'ha aprovat un IMV permanent, en els primers mesos de govern, en un temps rècord, però extremant fins al final la negociació per aconseguir més generositat de la que al principi s'imaginava i evitar la inclusió d'alguns aspectes de disseny que en altres programes similars s'han demostrat lesius. Alguns equilibris i ambigüitats de la norma en la seva lletra petita són reflex de com s'ha estirat l'espai per a l'acord entre els diferents actors (no únicament polítics, sinó també administratius) que necessàriament estan involucrats en la posada en marxa d'un programa com aquest.

Hi haurà qui legítimament se senti insatisfet amb el resultat perquè cregui que es podia haver aconseguit més, i desconfii, també legítimament, dels que sabem que s'ha aconseguit el que es podia i fins i tot més del que s'esperava. Hi ha una bona notícia per als que pensen així: ningú els impedeix demostrar la seva tesi amb els fets, com els que, des de diferents partits, organitzacions, institucions acadèmiques o cíviques tenaçment han lluitat per arribar fins a aquest punt durant els últims anys. Totes les propostes alternatives, per molt imaginatives políticament i creatives financerament que puguin ser, han de ser sempre benvingudes en el debat. Però crec que puc dir amb una certa convicció que des d'un marc conceptual que qualifiqui l'IMV com “oportunitat perduda” no s'hagués pogut aconseguir més, i fins i tot, probablement, s'hagués bloquejat políticament tot avanç. Els que comparteixin aquest marc farien bé de preguntar per què no han traslladat les seves propostes alternatives de l'Excel o de l'Word a la realitat, com sí que ha passat amb l'IMV. Mentrestant, molts seguirem treballant per millorar pas a pas el que s'ha aconseguit, conscients de la dificultat que es donin condicions polítiques més propícies que les presents en un futur pròxim.

I és que, en efecte, em temo que el que tindrem en els propers anys, en el millor dels casos, és el que hem tingut sempre en el desenvolupament d'aquest miracle evolucionari que són els Estats de benestar: una lluita en molts fronts (i no és el menor d'ells el tècnic) per perfeccionar i millorar la generositat, intensitat protectora, simplicitat i cobertura dels programes i prestacions, amb avanços (i possibles retrocessos) parcials en diferents programes i territoris. Si a mig o llarg termini s'acabés aconseguint una cosa semblant a una renda bàsica universal (molt probablement sota la poc glamurosa forma d'un impost negatiu), serà com l'últim passet després d'aquesta llarga travessia, i no com el gran salt qualitatiu somiat que porta a alguns a veure com “oportunitats perdudes” totes les estacions del trajecte excepte la de destinació. De fet, una renda universal també seria una política

incompleta per eradicar les causes de la pobresa, l'exclusió social i la desigualtat; com bé sostenen sempre els seus defensors, no constitueix la solució definitiva a aquests problemes, seria, llavors, una "oportunitat perduda" quan s'arribés a ella? Per descomptat que no: per la mateixa raó no ho és l'IMV. Defensem-lo (críticament, per descomptat) com la conquesta que és en el camp dels drets socials, sense equivocar-nos d'adversaris.

¿Tot això vol dir que no hi ha limitacions, reptes pendents i possibles millora en el disseny de l'IMV tal com ha quedat dibuixat en el Decret aprovat pel Govern? Per descomptat que no. En el meu següent post analitzaré amb algun detall aquests extrems.

José Antonio Noguera es profesor Titular de Sociología en la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) y director del grupo de investigación GSADI (Grupo de Sociología Analítica y Diseño Institucional). Entre sus publicaciones recientes: *Basic Income: An Anthology of Contemporary Research* (Wiley-Blackwell, 2013; co-editado con K. Widerquist, Y. Vanderborght y J. de Wispelaere); "An Agent-Based Model of Tax Compliance: An Application to the Spanish Case" (*Advances in Complex Systems*, 2013); "La integración de impuestos y prestaciones: una vía innovadora para la reforma de la protección social" (*Documentación Social*, 2013, junto con Paula Hermida).